

UYKU DUALARI ÜZERİNE BİR DENEME

Necdet OKUMUŞ

Bilindiği gibi insan hayatının üçte biri uykuda geçmektedir. Uyku esnasında vücût ve rûhumuz dinlendiği için «Uyku rûhun gıdasıdır» denilmiştir. İnsanlar uykuda gördükleri kâbuslardan, karabasanlardan ve kötü rüyâdan etkilenmemek ve deliksiz bir uyku için, değişik yakarışlarla Allâh'a dua ederler. Türkçemizin zenginliği içinde bu yakarış bazen düz cümle (nesir), bazen de şiir diliyle (nazım) olmaktadır. Tâ küçük yaşlardan itibaren nenelerimiz ve dedelerimiz tarafından ağızdan ağıza bize intikal eden pek çok uyku duâsını hatırlarız.

Uyku duâlarının çoğu dinî kaynaklı olup, hadis kitaplarındaki «Kitâbu Âdâbi'n-nevm» (Uyku âdâbı kitabı) bölümlerindeki hadislerle dayanmaktadır. Hadis kaynaklarında konu ile ilgili bol malzeme bulunmaktadır. Örnek olması bakımından bir iki hadisi zikrederim:

Hız. Paygamber (a.s.) yatağına girdiğinde sağ tarafına yatardı. Sonra: «İlâhî kendimi sana teslim ettim, yüzümü sana tevcih ettim. İşlerimi sana emânet ettim. Sevâbını ümid ederek ve azâbımdan korkarak sana sığındım. Senden başka kendisine sığınacak ve korunacak kimse yoktur. Gönderdiğin kitaplara ve yolladığın nebîlere iman ettim»¹ derdi. «İlâhî! Sen'in ismini anarak ölür (uyur) ve dirilir (uyanır) im» derdi. Uyandığı zaman da: «Bizi öldükten sonra dirilten Allâh'a hamd ve şükrolsun (kıyâmette de) O'nun huzurunda haşrolunacağız»².

Anadolunun değişik yerlerinden derlediğimiz uyku duâları:

Yattım sağıma
Döndüm soluma
Sığındım Subhânıma
İki melek şahit olsun
Göğsümdeki imânıma
Kalırsam el-hamdü Lillah
Ölürsem el-hükmi lillah.

(Manisa).

Şu ilâve de var:

Ard dolandım
Kırk dolandım
Bu sözü söyleten
Cennet kuşudur

(Alaçşir - Manisa).

Yattım sağıma
Döndüm soluma
Muhammed dinime
Gel ferîştah yanıma
Gözümdeki Kur'anıma
Göğsümdeki imanıma
Hazır Kâdir bir Allah
Kapısı Kul Hüvellâh
Kilidi Yâsin'dir
Eshedü en tâ ilâhe illallah

Ve eshedü enne Muhammeden abdühü ve Resûlühü

(Menemen - İzmir)

Hatice'yi celâlet
Selâmet selâmet
Yâ Rabbim son nefeste
İmanım sana emanet.

(Akhisar - Manisa)

Yattım Allah
Kalkarım İnşâallah
Kalkamasam da
Elhamdülillah.

(Bandırma)

Uyku, «yarı ölüm» kabul edildiğinden son nefeste iman ile gitmek için:

Yattım Allah kaldır beni
Nür içine daldır beni
Can bedenden ayrılırken
İman ile gönder beni.

(Salihli - Manisa)

şeklinde söylendiği gibi:
Yattım Allah kaldır beni
Nür içine daldır beni
Nür içine daldırırken
İmanla doldur beni.

(Sarıgöl - Manisa)

Allah, Melek, Peygamber ve Cennet motifleriyle süslü aşağıdaki örnekler. manevi dünyamızın aydınlığını ne güzel belirtir.

Bismillâhi nûrsun
Ve billâhi sorsun
Yetmişbin Âyete'l-kürsi
Gelsin beni korusun.

(Balıkesir)

Bismillâhi a'lâ
Dört yanım kal'a
Kapım minâre
Bekçim Allah
Muhammed mührüyle
Mühürledim
Kâbe kilidiyle
Kilitledim
Elif üff...

(Manisa)

Bismillâhi melek
Yanımdaki melek
Hafız-ı melek
Yahyâ melek
Ben kabre varınca
Suâlimi verse gerek.

(Soma - Manisa)

Bismillâhi a'lâ
Dört yanım kal'a
Kapım minâre
Kilidim Cibrâil
Bekçim bekçim bir Allah
Beklerim inşaallah
Her melek şahidim olsun
Dinime imânıma
Kabirdeki toprağıma
Cennetteki yapığıma.

(Kula - Manisa)

(Not : Kelime-i şehadet söylenir ve yatılır).

Yattım Allah adına
Yandım rahmetine
Rahmeti cânıma
Canım Allah yoluna

Allâhım beni haşreyle
İmâna yoldaş eyle
Kabre vardığım zaman
Fâtıma anamıza yoldaş eyle.

(Kırkağaç - Manisa)

Cennette bin ağaç var
Kökü iskember, yaprağı Kur'an
Bu duâyı günde gecede
Yedi kere okuyan
Cennet helâl
Cehennem haram.

(Ceyhan - Adana)

Hasbünallah ve ni'me'l-vekil
Kalbim peygamber
Yeşil yaprak
Tenim kara toprak
Mekânım cennet
Sevim peygamber
Senden başka kim var
Allâhım.

(Uşak)

Cuma akşamları okunan dua :

Cuma'nın biridir
Günleri yedidir yedi
Günün destine
Mühür bastım üstüne
Biri cennet, biri ırmak
Biri cehennemden ırmak durmak.

(Kırklareli - Trakya)

Sonuç : Yukarıda örneklerini sunduğumuz uyku duaları, dinî motiflerle bezenerek millî kültürümüzün zenginliğini ortaya koymaktadır. Folklorumuz açısından da büyük önem taşıyan, uyku duaları konusunda yapılacak olan daha detaylı araştırmalara, bu mütevazî çalışmamızın küçük bir ışık tutabilmesi ümidiyle...

1 Riyâzu's-Sâlihîn Tercümesi, C. II/207,
D.İ.B. Yayınları, Ankara, 1971.

2 A.g.e., C. III/45.